

Roman Andrzejewski
Ireneusz Fechner¹

Związek Wolnych Obszarów Celnych z centrami logistycznymi

W cyklu artykułów autorzy przedstawiają aktualną sytuację związaną z funkcjonowaniem w Polsce Wolnych Obszarów Celnych i ich związku z działalnością logistyczną. Zwracają uwagę na tracone szanse zwiększenia ilości pracy logistycznej, wynikające z aktualnego stanu prawnego w zakresie poboru cła i podatku VAT, a także wskazują możliwości poprawy i potencjalne korzyści dla przedsiębiorstw i gospodarki.

Obowiązujące w Polsce przepisy dotyczące poboru podatku VAT powodują, że strumień towarów przepływający pomiędzy przedsiębiorstwami prowadzącymi działalność na wspólnotowym rynku europejskim, a ich partnerami gospodarczymi w państwach Europy Wschodniej

i Azji, przemieszcza się przez nasz kraj w przeważającej części pod procedurą tranzytu i w małym stopniu przejmowany jest w zakresie obsługi logistycznej przez prowadzących działalność w Polsce operatorów logistycznych. Pomijając nietypowy Wolny Obszar Celny (w strefie odlotów na lotnisku Okęcie w Warszawie, służący podróżnym opuszczającym tą drogą obszar UE jako miejsce tanich zakupów detalicznych), pozostałe polskie Wolne Obszary Celne nie gromadzą takiej ilości towarów, jaką sugerowałyby statystyki dotyczące wymiany towarowej pomiędzy Unią Europejską, a pozostałą częścią Europy i świata. Stagnacja jest szczególnie widoczna na terenie Mszczonowa, gdzie dynamicznie rozwijają się dwie strefy gospodar-

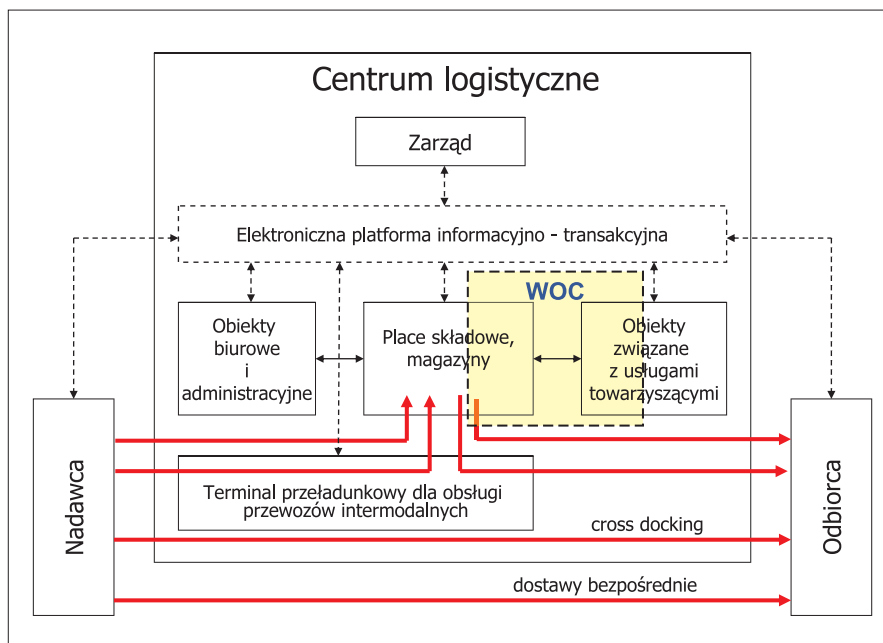
cze, w których prowadzą działalność operatorzy logistyczni. Trzecia, przygotowana pod działalność w charakterze wolnego obszaru celnego, nie cieszy się podobnym zainteresowaniem tych inwestorów i użytkowników.

Specyfika tego rodzaju wymiany towarowej powoduje, że towarzyszy jej znaczna ilość operacji logistycznych: magazynowania, łączenia i rozdziału towarów, przepakowywania, wreszcie transportu i to na duże odległości. W odróżnieniu od wewnętrznych przepływów dochodzi jeszcze pobór cła. Konieczność racjonalizacji kosztów towarzyszących eksportowi i importowi towarów skłania importerów i eksporterów do poszukiwania takich miejsc, w których są one najniższe. Polskie Wolne Obszary Celne nie z własnej winy temu kryterium nie odpowiadają.

Potencjalne korzyści wynikające ze związku Wolnego Obszaru Celnego z centrum logistycznym

W aktualnym stanie prawnym polskie Wolne Obszary Celne nie są atrakcyjne dla eksporterów i importerów współpracujących z przedsiębiorstwami poza wschodnią granicą Unii Europejskiej². Potwierdzają to zarówno opinie ich twórców, jak i analiza wyników ich działalności. Przyczyny tego stanu rzeczy zostały zdiagnozowane w poprzednich artykułach³.

Gdyby polskie WOC uczynić konkurencyjnymi i właściwie wypromować, mogłyby dokonać zasadniczej

Rys. 1. Wolny Obszar Celny jako element centrum logistycznego. Źródło: Opracowanie własne

¹ R. Andrzejewski – Izba Celna w Poznaniu, dr inż. Ireneusz Fechner – Instytut Logistyki i Magazynowania

² Indagowani na okoliczność niniejszego materiału prezesi dwóch polskich centrów logistycznych, funkcjonujących w formie spółek prawa handlowego, podkreślają marazm działalności WOC w aktualnych realiach prawnych i wskazują na konieczność zmiany tego stanu rzeczy. Na terenie WOC prowadzona jest działalność ograniczona do składowania towarów i ich konfekcjonowania w niewielkiej skali, a usługi te - ze względu na nie najlepszą bazę - są średniej jakości. Uważają, że zmiana przepisów podatkowych (VAT i akcyza) jest konieczna, podobnie jak poprawa jakości pracy służby celnej oraz jakości usług świadczonych przez firmy składowe i agencje celne, działające na terenie WOC.

³ Patrz nr 2, 3, 4/2006 „Logistyki”.

Rys. 2. Lokalizacja Wolnych Obszarów Celnych i istniejących lub planowanych centrów logistycznych. Źródło: opracowanie własne – mapa: <http://www.pr.pkp.pl/>

zmiany w przepływie strumieni towarów przez Polskę – **zatrzymać czasowo w naszym kraju dotychczasowy, tranzytowy, dwukierunkowy strumień towarów i wygenerować duży potencjał zadań logistycznych związanych z tym przystankiem.**

Należy też dostrzec, iż wymiana towarowa generująca potrzebę obsługi logistycznej na omawianym kierunku przepływu towarów przybiera na sile, zwłaszcza poprzez rosnące obroty między Europą a Rosją; ma ona zostać dodatkowo wzmocniona przez import towarów chińskich, szacowany na ok. 250 000 kontenerów rocznie, przewożonych do Europy drogą kolejową.

Zatem skierowanie takich towarów do WOC skutkowałoby rozwojem następujących usług logistycznych i usług im towarzyszących:

- przeładunkami jednostek intermodalnych na terminalach kontenerowych
- przewozami intermodalnymi
- magazynowaniem w magazynach zamkniętych i na placach składowych
- przepakowywaniem
- kompletacją
- realizacją dostaw według różnych strategii logistycznych

- obsługą zamówień
- rozwojem usług spedycyjnych
- rozwojem usług celnych, finansowych i ubezpieczeniowych.

Nic nie stoi na przeszkodzie, aby Wolne Obszary Celne tworzyć na terenie budowanych centrów logistycznych (rys.1) i wiązać międzynarodowy obrót towarowy z obrotem na poziomie regionalnym i lokalnym. Wymienione wcześniej operacje byłyby wykonywane w dużej mierze na produktach, które aktualnie nie są ujmowane w bilansach sporządzanych przy ocenie wielkości planowanych centrów logistycznych, co wydatnie poprawiłoby ich szanse realizacji. Ponieważ strumienie towarów wytwarzanych i konsumowanych w kraju przechodzą w coraz większym stopniu przez magazyny operatorów logistycznych, którzy przejęli operacje logistyczne od firm produkcyjnych i handlowych, właściwie zorganizowane WOC mogłyby wpłynąć na wzrost całkowitego wolumenu przesyłek, a różnica wywołana wspomnianym wzrostem mogłaby być przejęta w dużej mierze przez magazyny zlokalizowane w Wolnych Obszarach Celnych, stanowiących integralną część krajowych centrów logistycznych.

W przypadku, gdyby przedsiębiorstwa produkcyjne przechowywały swoje zapasy pochodzące od zagranicznych dostawców na terenie WOC, mogłaby nastąpić migracja pozostałych zapasów do centrów logistycznych pod warunkiem, że takie rozwiązanie byłoby bardziej efektywne, niż dotychczasowe.

Dobrze funkcjonujące, tzn. gromadzące duże ilości towarów, Wolne Obszary Celne mogą odegrać rolę inspirującą i wspierającą budowę krajowych centrów logistycznych (rys.2).

Przykłady takich zależności są znane. Rozwój wielkiego europejskiego portu morskiego, a następnie również wielkiego centrum logistycznego w Barcelonie, ma swój początek w utworzonym w tym miejscu w 1916 r. wolnym obszarze celnym. Dzisiaj centrum logistyczne Zona Franca Logistics Park w Barcelonie jest oknem Europy na świat, głównie Amerykę Południową. Nie ma argumentów odmawiających polskim Wolnym Obszarom Celnym pełnienia podobnej, inspirującej roli w stosunku do krajowych centrów logistycznych. Podobnie, jak Barcelona dla Europy w kontakcie z Ameryką Południową, polskie centra logistyczne mogą być oknem Unii Europejskiej na Europę Wschodnią i Azję, z zachowaniem umiaru co do szacowania jego rozmiarów i zdolności obsługi logistycznej określonych strumieni towarów oraz z uwzględnieniem innych dobrze funkcjonujących transkontynentalnych kanałów logistycznych.

Zlokalizowanie Wolnego Obszaru Celnego w centrum logistycznym ma także swoje uzasadnienie w organizacji obsługi celnej, która w normalnych warunkach wymaga „dojazdu towaru do celnika” lub „dojazdu celnika do towaru” pod warunkiem, że znajduje się on w miejscu o statusie **miejsca uznanego**. Oddaliłoby to częste zarzuty, podnoszone aktualnie przez przedsiębiorców, a kierowane pod adresem służb celnych, dotyczące powolności w działaniu tych organów i niemożności dokonania odprawy celnej w określonych godzinach, czy dniach wolnych od pracy.

Zorganizowanie stałego *miejsca uznanego* lub *miejsca wyznaczonego*⁴ na terenie centrum logistycznego, w ramach którego funkcjonuje WOC, powinno przynieść następujące korzyści:

- przyspieszyć odprawy celne
- zapewnić utrzymanie miejsca uznanego z uwagi na fakt, że świadczyłoby ono usługi na rzecz wielu podmiotów.

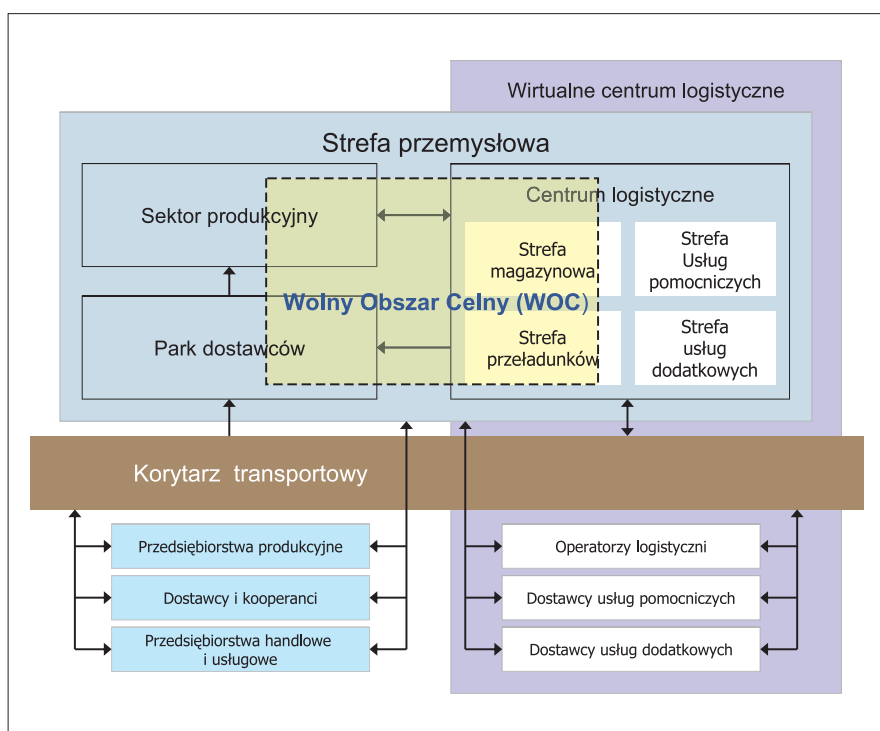
Właściwym rozwiązaniem byłoby, aby beneficjentem stałego miejsca uznanego na terenie WOC był jego zarządca, a podmioty gospodarcze korzystające z usług WOC miałyby na miejscu możliwość dokonywania czynności związanych z cłem, korzystając z obecności w miejscu uznanym funkcjonariuszy celnych.

Należy podkreślić, że po integracji Polski z Unią Europejską krajowe służby celne stały się bardziej dostępne z uwagi na redukcję części ich zadań związanych z sytuacją przed akcesją. Dlatego problem nie leży w ich sposobie działania, ale w otoczeniu prawnym, w jakim przedsiębiorcy współpracują z organami celnymi, które – jak przedstawiono wyżej – nie sprzyja funkcjonowaniu Wolnych Obszarów Celnych.

Dobrze funkcjonujące Wolne Obszary Celne mogą więc wygenerować znaczne korzyści dla prowadzących na ich terenie lub wokół nich przedsiębiorstw różnego typu. Należy je postrzegać jako ważne ogniwa gospodarki, które włączone w koncepcje lokalizacyjne centrów logistycznych i stref przemysłowych mogą być znaczącym elementem pobudzającym rozwój działalności gospodarczej w tych miejscach (rys. 3).

Wnioski końcowe

1. Przy umiejętnym wykorzystaniu istniejących możliwości legislacyjnych, Wolne Obszary Celne oferują ewidentne korzyści przedsiębior-

Rys. 3 Wolny Obszar Celnny jako element zintegrowanej logistycznej strefy przemysłowej.
Źródło: Opracowanie własne

2. stwom sprowadzającym i eksportującym zarówno wyroby gotowe, jak i surowce oraz materiały do dalszego przetworzenia,
2. Korzyści te są w Polsce słabo rozpoznane, źle popularyzowane i brak im promocji,
3. Polska nie wykorzystuje możliwości, jakie daje ustawodawstwo Unii Europejskiej w zakresie wzmocnienia pozycji konkurencyjnej polskich WOC. Robią to skutecznie inne kraje członkowskie, szczególnie tzw. starzy członkowie UE,
4. Polska, granicząca od wschodu z państwami nie należącymi do Unii Europejskiej, ma szczególnie uprzywilejowaną pozycję w obsłudze wymiany handlowej pomiędzy państwami wspólnotowymi, a państwami Europy Wschodniej i Azji. Brak w Polsce odpowiednich przepisów wykonawczych (ich ustanowienie leży w gestii ministra finansów) sprawia, że pozycja ta nie jest

5. wykorzystywana, a polskie WOC nie mogą skutecznie konkurować z WOC zlokalizowanymi w innych państwach członkowskich UE,
5. Korzystne dla WOC regulacje prawne, związane z poborem cła i podatku VAT, porównywalne np. z niemieckimi, mogą doprowadzić w nich do znacznego wzrostu zapotrzebowania na usługi logistyczne związane z magazynowaniem, kompletacją i pakowaniem. W tym kontekście Wolne Obszary Celne są perspektywnie ważnym elementem funkcjonalnym krajowych centrów logistycznych,
6. Poza wspomnianymi wyżej regulacjami prawnymi, polskim Wolnym Obszarem Celnym potrzebna jest promocja prowadzona poza granicami kraju. Jest to zadanie dla polskich przedstawicielstw handlowych, organizacji gospodarczych i zainteresowanych podmiotów prowadzących WOC.

⁴ Stałe miejsce uznane lub wyznaczone jest to miejsce służby funkcjonariusza, usytuowane poza terenem urzędu celnego, wyposażone w sprzęt informatyczny do ewidencjonowania czynności sprawowanego tam dozoru i kontroli celnej. Zakres przedmiotowy, jak i podmiotowy (przesyłki obsługiwane logistycznie przez operatora WOC) takiego miejsca pokrywa się z uprawnieniami urzędu celnego sprawującego nadzór i zazwyczaj jest on szeroki z niewielkimi wyłączeniami, dotyczącymi np. towarów strategicznych, produktów modyfikowanych genetycznie czy też surowców objętych wspólną polityką rolną. Miejsce uznane ustanawia się na wniosek osoby zainteresowanej (operator WOC) i może ono mieć charakter jednorazowy lub stały. Niemniej każde czynności służbowe dokonywane w tym miejscu wywołują obowiązek uiszczenia opłaty w wysokości 30 zł. za każdą rozpoczętą godzinę pracy funkcjonariusza. Miejsce wyznaczone powołuje się tylko w wyjątkowych przypadkach na odcinkach strategicznych dla państwa, np. w pobliżu dużych węzłów kolejowych lub na granicy, gdzie zachodzi potrzeba gospodarcza uszczelnienia siatki punktów odpraw celnych, zwłaszcza przywozowych związanych z poborem cła. Duża skala obrotu w WOC może prowadzić też do ustanowienia przy nim otwartego Oddziału Celnego. Nie ma wówczas pomówień o tzw. prywatne urzędy, a więc miejsc powstałych tylko dla potrzeb wąskiej grupy interesantów na terenie centrum logistycznego.